

Sant Grau, una història d'hostes, pelegrins i malalts

El conjunt format pel santuari de Sant Grau i la masia annexa, a més de 400 metres d'altura i amb vistes al mar, és un dels llocs més emblemàtics de Tossa de Mar. Segles enrere, a Sant Grau s'hi hostatjaven pelegrins i malalts, i en la dècada dels anys seixanta del segle passat hi va haver un establiment hotelier de primera categoria.

Text > **MERCÈ MUNDET**, arquitecta tècnica

Llegenda i història envolten aquest santuari que, juntament amb la masia, està catalogat com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIL) a l'*Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya*. Una llegenda diu que sant Grau d'Aurillac (855 o 856 - 907 o 917) va arribar fins a les serres d'Ardenya en un dels seus viatges i que va dormir en el lloc on avui dia hi ha el santuari que duu el seu nom. La construcció de l'ermita està documentada a partir del 1409, i l'any 1453, per intercessió de la reina Maria d'Aragó i de Sicília, hi van arribar les relíquies del sant.

A tocar de l'ermita s'hi va construir una casa per allotjar el capellà resident i alguns ajudants i, a mesura que el santuari guanyà fama, es va anar ampliant i reformant per donar cabuda als nombrosos visitants. Eren pelegrins que hi anaven a venerar les relíquies del sant o bé malalts que hi acudien a guarir-se bevent les aigües miraculoses de la gerra que hi havia al costat de l'altar i que procedien de la font de Bigues.

>> Interior d'un tríptic de l'Hostal Sant Grau, amb imatges que permeten apreciar com eren el pati interior i la piscina, i de l'interior, el bar, el menjador i les habitacions amb mobles d'estil segle XVII.

(Font: COL·LECCIÓ GRAU GARRIGA TRIAS)

>> Fullets d'informació en diferents idiomes: castellà, francès, italià, anglès i alemany. (Font: COL·LECCIÓ GERMANS MUNDET TORRES)

A més de les dependències pròpies d'un santuari, els inventaris donen fe de l'existència de diferents espais com la ferreria, on es desaven també les eines per treballar l'hort, la vinya i el bosc; el pastador; el celler per elaborar i emmagatzemar vi; corts i corrals per a matxos, cabres, crestats, vaques, porcs... És a dir, descriuen les estances d'una casa de pagès.

El conjunt té grans dimensions i està format per diferents edificacions. En primer lloc hi ha la masia, un edifici amb coberta a dues aigües que consta de planta baixa i de dues plantes més. Té un pati davanter delimitat per un muret de pedra. En aquest espai s'hi ballen les sardanes el 13 d'octubre, dia de l'aplec. A l'interior, un gran pati divideix el conjunt en dues naus: un claustre, amb l'església neoromànica al fons, i al pis, als dos costats, hi ha vuit arcaades per cobrir el corredor.

Els millors temps del santuari van ser els segles XVII i XVIII. Després va venir la desamortització dels béns eclesiàstics de 1798 i, finalment, durant la Guerra del Francès (1808-1814), el santuari va ser destruït. El 1882 van acabar les obres de reconstrucció que el propietari, Grau Rodés Moré, va finançar. Hi ha aquesta data sobre la porta de l'ermita, juntament amb la inscripció *Domus dei et porta coeli*.

Fernando Vilallonga Balam (1876-1957) va comprar Sant Grau, va completar les obres de l'edifici i va impulsar la construcció de la carretera que uneix

Sant Grau amb la carretera de Tossa a Sant Feliu. Domingo Gotarra Blanqué, net de Trinidad, germana de Fernando, va heretar la propietat.

Obertura al turisme

Domingo Gotarra va tenir la brillant idea d'obrir Sant Grau al turisme i va promoure unes obres faraòniques per adequar el santuari i la masia com a hotel, l'Hostal San Grau. El seu entusiasme el va recollir Jaume Sureda Prat a la revista *Usted* el 1962: «Tomando como base el actual edificio en el que hay 20 habitaciones, más los anexos que ya tenemos y construiremos a medida que las necesidades lo aconsejen, yo aspiro a que San Grau sea, en un mañana no demasiado lejano, un lugar de concurrencia para el mejor turismo que visite nuestra Costa Brava».

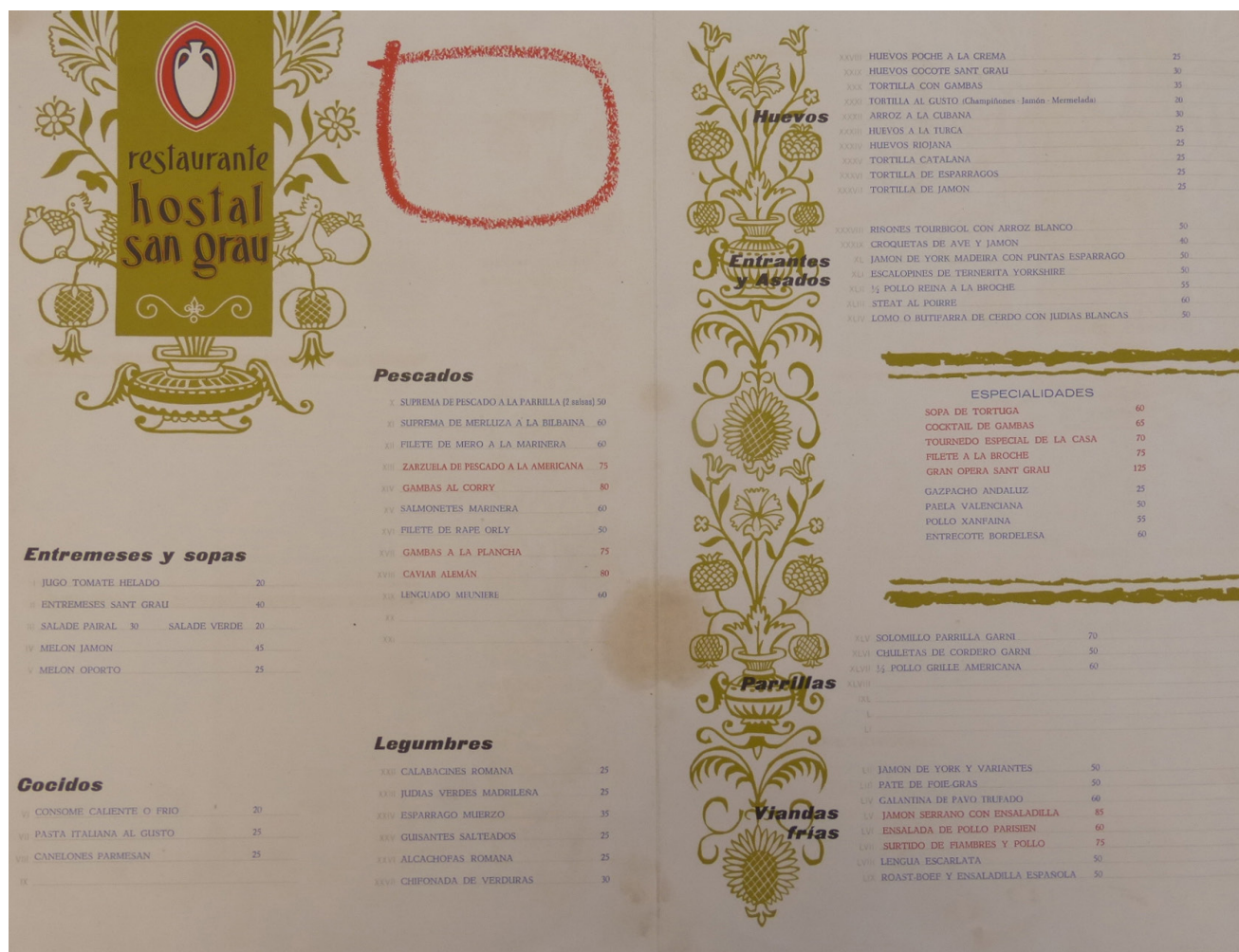
Les obres les van fer els constructors Soler de Llagostera, més coneguts com els *Pigallo*, amb Manuel Postigo com a encarregat. L'extens article de la revista *Usted* continuava exposant la infraestructura que s'hi estava preparant: un pantà a la riera de Vallpresona per subministrar aigua, línia telefònica, ampliació de la línia elèctrica... i també els desitjos de Domingo Gotarra de fer carreteres radials que facilitessin les excursions per la zona, principalment fins al puig de les Cadiretes (519 m). Pel que fa a les instal·lacions, s'indicaven el solàrium, les botigues de *souvenirs* i antiguitats, les piscines, projectades per Juan Ricart (Olímpia), i la zona es-

Domingo Gotarra va promoure unes obres faraòniques per adequar el santuari i la masia com a hotel

portiva amb el camp de tennis i el de tir al plat i el front, que va construir Mi-quel Canal.

Amb les obres acabades, al diari *Los Sitios* del 12 de juliol de 1962 s'anunciava l'obertura de l'hostal. Es va iniciar llavors un període d'esplendor que tots els que van poder gaudir-ne recorden amb enyorança i els que n'hem sentit a parlar intentem imaginar. I és que la bellesa del paratge, l'ermita, l'hostal amb els seus patis i jardins, les completes instal·lacions esportives i, com no, la bona cuina, van propiciar que Sant Grau fos un referent tal com ho recull la premsa de l'època.

Hi feien cap grups de pobles veïns: de Llagostera, de Sant Feliu... A *Los Sitios* del 12 de juny de 1963 aparegué la notícia «Excursión de la Hermandad de San Narciso por la Costa Brava»: «La Hermandad de San Narciso y el Casal Guixolense [...] ofrecen a sus asociados una magnífica excursión que realizarán el próximo jueves, día 13, festividad del Corpus Christi, por las tierras gerundenses de la Selva y del Bajo Ampurdán. Se visitará la villa turística y la Vila Vella de Tossa de Mar y

>> Carta preparada pel cuiner de Vidreres, senyor Gai, que havia treballat en hotels de Madrid. Hi havia una gran varietat de plats de cuina internacional. (Font: COL·LECCIÓ GERMANS MUNDET TORRES)

de allí la caravana se dirigirá a la vieja ermita de Sant Grau —mirador inédito de la Costa Brava, a una altitud de 400 metros— en cuya iglesia se celebrará misa rezada y luego en la explanada del Santuario tendrá lugar un gran “aplec” con sardanas de la Coblà Barcelona, bajo el siguiente programa: [...] “Sant Grau” (estreno), de Ll. Lloansí Maril, y “Cala Salions” (estreno), de Josep Gravalosa [...] Después de un almuerzo de la hermandad en el “Hostal Sant Grau” al caer la tarde los excursionistas acudirán a la festividad del Corpus en San Feliu de Guíxols».

S’hi allotjaven equips esportius com l’equip d’hoquei del Japó l’any 1964, quan es va celebrar a Barcelona el xvi Campeonato Mundial de Hockey sobre Patines Masculino, que va guanyar Espanya. A l’Hostal Sant Grau aquests jugadors van estrenar la pista per practicar aquest esport. De la seva estada n’informava *Los Sitios* del dia 23 de maig:

«Ayer, a última hora de la tarde, recibimos la noticia de que podíamos verlos en tierras gerundenses. Estaban alojados en el Hostal de Sant Grau, uno de los más bellos rincones de la Costa Brava.

»En esta tarde grisácea —el sol quedó oculto en unas neblinas— en la amable compañía de los delegados nipones, [...] disfrutamos de una agradable velada que, Domingo Gotarra, prohombre de “Sant Grau” y mecenas del deporte hockeístico gerundense, hizo fuera lo más completa posible, a lo que ayudó en extremo “Jordi” Mestres, magnífico “public relations” y de la siempre correcta deferencia de Augusto Serra, que se ha convertido en compañero inseparable de estos deportistas nipones que pasan en España unos días que, para ellos, habrán de ser inolvidables si son tratados con la exquisitez y amabilidad con que lo hicieron los anfitriones de “Sant Grau”».

Era un lloc ideal per a casaments i banquets de noces, com aquest que va aparèixer el dia 19 d’octubre de 1965 als «Ecos de Sociedad» de *La Vanguardia*: «Enlace Gil-Vernet – Martí-Granell. En la ermita de San Grau de Tossa de Mar, se ha celebrado el enlace matrimonial de la señorita Marta Martí-Granell Gultresa, hija del doctor Antonio Martí-Granell y de doña Julia Gultresa de Martí-Granell, con el doctor en medicina Emilio Gil-Vernet y Huguet, hijo del profesor Emilio Gil-Vernet, catedrá-

La cuina internacional era un dels puntals de l’hostal, i també el servei de bar amb diferents còctels

tico de la Facultad de Medicina de Barcelona, y de doña María Luisa Huguet de Gil-Vernet.

»Bendijo la unión el padre Palahí, cura párroco de Tossa de Mar, y fueron los padrinos, por parte de la novia, el doctor Planas Salud y señora, y por parte del novio el profesor Manuel Jiménez de Parga y señora. Testificaron en el acta matrimonial el profesor Pontonnier, catedrático de la Facultad de Medicina de Toulouse, y los primos del novio don Jaime Gil Martí y don Manuel del Campo Gallarza.

»A los numerosos invitados, entre los que se encontraban muchos representantes de la clase médica de Barcelona, se sirvió un almuerzo en el Hostal de San Grau, terminado el cual los desposados emprendieron un largo viaje».

La cuina internacional era un dels

puntals de l'hostal, i també el servei de bar amb diferents còctels. La cuina era molt important per a Domingo Gotarra i així ho testimonia Clara Perxachs al llibre *La cuina de la Selva*, treball que li va dedicar. D'ell diu: «Home cosmopolita com era, tenia un respecte i un amor per la Tossa de la seva infància o el Sant Grau dels seus lleures que se t'acabava contagiant. Entre els seus

millors amics hi havia gent senzilla d'aquests llocs. Els seus menjars els rememorava i en fruïa tant com si del millor restaurant d'Europa es tractés (i ell en coneixia no pocs i bé)».

La baronessa i Tarzán

En els diferents fullets informatius es promocionava l'hostal com a lloc ideal per passar-hi tant unes vacances

com una jornada inoblidable. D'entre els que s'hi van apropar per visitar el lloc destaquem Carmen Cervera, l'actual baronessa Thyssen, que hi va anar amb el seu marit, Lex Barker, conegut com *Tarzán*. Katty Soler, secretària de la baronessa, em va fer arribar l'agost de 2017 un amable correu de resposta de la baronessa al meu, en què li feia preguntes sobre el que ens explicava a casa el meu pare, que hi va treballar de cambrer:

«Apreciada Mercè

»Sí recuerdo el Hostal y a su padre; mi marido Lex Barker y yo éramos unos enamorados de toda esta maravilla que es esta comarca única La Costa Brava, el AMPURDAN entero, y naturalmente, cómo nos atendió, con mucha amabilidad y profesionalismo.

»Fueron años maravillosos para Lex y para mí.

»Fue en el año 1965 recién casados.

»El Hostal es precioso.

»Carmen Thyssen Bornemiza»

Era el marc ideal per a unes vacances, un casament, una jornada, excursions, trobades de colles, estades esportives... i molt més que això. Domingo Gotarra pensava a atreure caçadors de senglars del sud de França i de Suïssa, a potenciar l'hípica, també en bones comunicacions (el 1965 ja hi havia la carretera Llagostera - Sant Grau), i a dotar Sant Grau de platja: cala Salions.

El 1968, però, va canviar la propietat. S'inicià llavors un període d'abandonament i decadència que va culminar el 1992 amb el robatori de la gerra d'aigua miraculosa, que segons la tradició guaria malalties i ajudava a trobar marit a les noies que hi ficaven el cap i deien una oració: «Venerat gloriós Sant Grau / doneu-nos marit si us plau».

L'any 2009 l'Ajuntament de Tossa va comprar la finca i Ibercaja i des del 2013 el servei de bar i restaurant hi està garantit tot l'any els caps de setmana i cada dia els mesos d'estiu. La família Garriga, descendents dels darrers masovers del mas Sant Grau, gestiona el bar-restaurant i té, a més, cura de la capella, que manté oberta als visitants: colles de Tossa i dels pobles dels voltants que es reuneixen per fer un àpat, ciclistes i motoristes que hi fan un recés, en trobades literàries... i darrerament també per als que segueixen l'itinerari forestal terapèutic. Les portes de Sant Grau estan obertes!

>> Cambrers preparats per a un banquet. (Font: COL·LECCIÓ GERMANS MUNDET TORRES)

>> Santuari de Sant Grau a l'actualitat. En primer terme es pot veure la creu de terme, del segle xv, de pedra calcària de Girona. Del conjunt, sobresurt el campanar quadrat amb obertures de mig punt i coronament piramidal. (Autoria: MERCÈ MUNDET TORRES)